

Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра соціальної та практичної психології

ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

для студентів III курсу

Методичні рекомендації

УКЛАДАЧІ: **Т.М. МАЙСТРЕНКО,
І.В. КИРИЛЬЧУК,
О.О. МУЗИКА**

Житомир – 2001

МЕТА ПРАКТИКИ. Основною метою психологічної практики на III курсі є дослідження психологічних особливостей міжособистісних стосунків у малій соціальній групі. Ця практика має соціально-психологічну спрямованість і базується на матеріалі, вивченому студентами на попередніх курсах.

Запропоновані завдання спрямовані на узагальнення знань з вікової, педагогічної, соціальної психології, вдосконалення дослідницьких та діагностичних умінь і навичок, зокрема у сфері вивчення малої соціальної групи. Особливу увагу слід звернути на інтерпретацію отриманих даних. При перевірці оцінюватимуться уміння поєднувати у висновках індивідуальні та групові результати.

ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ III КУРСУ

Студентам пропонується ряд методик по вивченню колективу.

Практиканти самостійно вибирають 2 методики із запропонованих (соціометрія обов'язкова).

З М І С Т П Р А К Т И К И

Методика 1. "Соціометрія" (обов'язкова методика).

Мета: Вивчення міжособистісних стосунків у класі.

**Примітка. Студенти вивчають міжособистісні стосунки школярів у
одній зі сфер на вибір (у сфері навчальної діяльності, або
у сфері дозвілля).*

Методика 2. "Референтометрія"

Мета: Виявлення основних референтних груп особистості.

Методика 3 "Скільки голів, стільки розумів".

Мета: Визначення рівня ЦОЕ класу.

Методика 4 "Що найважливіше?"

Мета: Визначення рівня ЦОЕ класу.

Методика 5. "Ідеальний клас".

Мета: Виявлення еталону класного колективу у сприйманні окремих школярів.

ФОРМА ЗВІТУ СТУДЕНТА

За підсумками проведеного дослідження студенти-практиканти здають методисту з психології таку документацію:

1. Соціоматрицю (або соціоматрицю "Міжособистісні позитивні та негативні вибори у сфері навчання", або соціоматрицю "Міжособистісні позитивні та негативні вибори у сфері дозвілля").
2. Соціограму (або соціограму "Міжособистісні позитивні та негативні вибори у сфері навчання", або соціограму "Міжособистісні позитивні та негативні вибори у сфері дозвілля").
3. Індивідуальні соціометричні картки досліджуваних.
4. Характеристика системи міжособистісних стосунків досліджуваної групи.
5. Висновки за результатами дослідження за однією з методик (на вибір):
 - Референтометрія
 - "Ідеальний клас"
 - "Скільки голів, стільки умів"
 - "Що найважливіше?"

Матеріали практики оформлюються на стандартних аркушах паперу формат А-4 і зберігаються в окремій папці (файлі).

ЗВІТ

за результатами проведеного психологічного дослідження
студентки 32 групи
факультету іноземних мов
Житомирського державного педагогічного університету
імені Івана Франка
Романчук Валентини Іванівни

Методист з психології: _____
(прізвище та ініціали)

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ЕТАПУ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖСОБИСТИСНИХ СТОСУНКІВ У ГРУПІ

Методика «СКІЛЬКИ ГОЛІВ, СТІЛЬКИ УМІВ?»

Мета: визначити рівень ЦОЄ класу.

Хід виконання

Інструкція: *“Вам зараз будуть запропоновані відомі прислів'я і приказки, що були придумані вже давно. Зараз умови життя змінилися, змінилися і представлення людей. Це явище природне. Тому деякі твердження можуть здатися вам неправильними. Подумайте добре над кожним прислів'ям і відзначте навпроти його номера знак «+», якщо ви згодні з ним, і знак «—», якщо не згодні”.*

Приклади прислів'їв

1. Бідність — не гріх.
2. Гусак свині не товариш.
3. Час робить гроші, а погода – сіно.
4. Знайся кінь з конем, а віл з волком.
5. Говорити правду – втрачати дружбу.
6. Горбатого могила виправить.
7. Дають — бери, а б'ють — тікай.
8. Де двоє б'ються — третій не мішайся.
9. Хоч роботи не роби, та й від неї не втікай.
10. Робота не вовк – в ліс не втече.
11. Дружба дружбою, а служба службою.
12. Друзі пізнаються в біді. (Пробуй золото вогнем, а дружбу грішми).
13. Золото й у бруді блищить.
14. Краще синиця в руці, ніж журавель у небі.
15. Моя хата скраю, нічого не знаю.
16. Не в грошах щастя.
17. Не у свої сани не сідай.
18. Не май сто карбованців, а май сто друзів.
19. Не робота красить людину, а людина – роботу.
20. Правда у вогні не горить і у воді не тоне.
21. Правда добра, та щастя краще.
22. В чорнім ділі честі не питай.
23. Робота дурнів любить.
24. Ризик — благородна справа.
25. Риба шукає де глибше, а людина — де краще.
26. З вовками жити — по-вовчому вити.
27. Своя сорочка ближче до тіла.
28. Скупий не дурний.
29. Старий друг ліпший нових двох.
30. Сором — не дим, очі не вїєть.
31. З ким поведешся, від того і наберешся. (Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш).
32. Всяк мастак своє діло знай.
33. Поганий мир ліпше доброї сварки.
34. Що по тій честі, якщо нічого їсти.
35. На чужому горі щастя не побудуєш.
36. Треба і в пеклі приятеля мати.
37. Будь добрим – бідним станеш.
38. Закон — павутина, в котрій муха плутається, а джміль пролітає.
39. Хто що знає, тим хліб заробляє.
40. Він тебе каменем – ти його хлібом.

Методика «РЕФЕРЕНТОМЕТРИЯ» (1 варіант)

Мета: виявлення основних референтних груп особистості.

Хід виконання

Учням пропонується 10 питань-ситуацій (I-A) і список людей, що оточують їх (1-Б).

Школярам потрібно здійснити вибір по кожному питанню-ситуації не менше двох осіб: при цьому другою особою повинен бути той, хто є найменш значущий, ніж перша особа.

Після здійсненого школярами вибору в них забирають список I – Б і просять по п'ятибальній шкалі (5, 4, 3, 2, 1) оцінити кожне з обраних осіб.

1-А

1. З ким ви поїдете на екскурсію в інше місто?
2. З вами трапилась неприємність. Кому ви про це розповісте?
3. Ви хочете відсвяткувати свій день народження. З ким ви його відсвяткуєте?
4. Чи є у вас людина, з якою ви намагаєтесь проводити більше часу?
5. Хто може вказати вам на ваші недоліки, кого ви більше послухаєте?
6. Ви зустріли людину, що вам подобається. Хто може вам допомогти вірно оцінити її?
7. Ви хочете змінити своє життя. З ким ви порадитесь про це?
8. Хто може бути для вас прикладом у житті?
9. Кому ви хотіли б найбільш сподобатися ?
10. З ким ви найбільш відверті?

1-Б

1. Батьки (батько, мати).
2. Родичі (дідусь, бабуся, дядько, тітка).
3. Брат, сестра.
4. Дорослий знайомий.
5. Знайомий батьків.
6. Друзі.
7. Кращий друг (подруга).
8. Компанія, приятелі.
9. Знайома дівчина, знайомий юнак.
10. Товариші по навчанню, роботі.
11. Товариші по гуртку, секції, студії і т.п.
12. Історична особистість.
13. Відома усім людина.
14. Людина, про яке ви знаєте від інших.
15. Літературний персонаж.

Обробка результатів. Всі особи, згадані даним школярем, записуються в окремий список без повторень, потім «оцінки» особи заносяться в список і додаються для кожного з них.

Після порівняння дві - три особи, що мають найбільшу кількість балів, виносяться на окремий листок у порядку зменшення кількості балів. Ці люди і складають референтну групу даного школяра.

Методика «РЕФЕРЕНТОМЕТРИЯ» (2 варіант)

Мета: виявлення референтної групи школяра в класі.

Хід виконання

Учитель повинний скласти план індивідуальної бесіди зі школярем, основний зміст якої полягає в наступному. Учитель вказує школяреві, що він може познайомитися з деякими оцінками, що йому дали однокласники. Учитель запитує, з чією би оцінкою (єдиною) піддослідний хотів познайомитися. Після того як учень назвав одного з однокласників, учитель пропонує йому зробити ще один вибір однокласника. І нарешті, уже зовсім остаточний, третій вибір. Ці три однокласники і складають ядро референтної групи для даного школяра.

Виявлення за допомогою зазначених методів референтної групи дає вчителю можливість визначити не тільки відношення кожного учня до своїх однолітків, але і його ціннісні орієнтації: встановити ті якості його особистості, в оцінці яких він має потребу в більшій мірі. Нарешті, референтометрія дозволяє до деякої міри прогнозувати поведінку учня у визначених ситуаціях. Припустимо, наприклад, що референтну групу для дитини складають учні з його ж класу. Отже, у колективі існує група хлопців, думка яких дуже багато значить для цього школяра. Спираючись на їхню підтримку, учитель зможе впливати на його поведінку, що особливо важливо в підлітковому віці, коли думка однолітків має для підлітка велику цінність.

Отже, описана вище система соціометричних і референтометричних методів є досить надійним засобом вивчення міжособистісних відносин у колективі. За допомогою цих методів можна визначити положення кожного учня в класі, ступінь його задоволеності своїм положенням і відношенням однолітків (93, 144).

Неменший інтерес для педагога представляють і деякі загальні характеристики *структури особистих відносин* в учнівському колективі. Як відомо, у будь-якому класі, крім них, існує й організаційна структура: розподіл між окремими учнями суспільних доручень, виділення зірочок, ланок і т.п. Зазначені дві структури можуть не збігатися. Це приводить до появи усередині класу угруповань, тобто об'єднань хлопців, яких зв'язують між собою не закріплені статутом чи якими-небудь документами відносини, а переваги, засновані на прихильності, емоційному тяжінні. Наявність таких угруповань можна легко знайти по соціограмі: це будуть невеликі групи учнів, яких поєднують один з одним взаємні вибори. Зрозуміло, що як кількість угруповань у колективі, так і їхній характер є, у деякому разі, показниками рівня його розвитку. Якщо, наприклад, розподіл на ланки (організаційна структура класу) не збігається з виділеними угрупованнями (структурою міжособистісних відносин), то це свідчить про недостатній емоційний контакт між членами всередині ланок. І навпаки, чим вище рівень розвитку колективу, тим ближче один до одного формальна і неформальна структури. Для добре організованого колективу характерні наступні особливості:

- домінування угруповань з розвитими інтересами; велика кількість стійких взаємних зв'язків між учнями;
- високий рівень емоційного благополуччя; відсутність «відторгнених»;
- активісти є об'єктами виборів багатьох учнів класу;
- положення багатьох учнів близько тієї офіційної ролі, що вони виконують в організаційній структурі колективу'.

Крім цього, структура міжособистісних відносин у розвиненому колективі повинна бути стійкою, а самі відносини добре усвідомлюваними. Стійкість структури міжособистісних відносин (положення учнів у цій структурі) може бути перевірена шляхом проведення декількох соціометричних зрізів і наступного обчислення коефіцієнта $Kn = \frac{P1}{P}$, де Kn – стійкість структури,

P – кількість учнів, що брали участь у всіх зрізах, $P1$ – число школярів, що зберегли своє положення. Що ж стосується рівня усвідомлення учнями міжособистісних стосунків, що складаються в класі, то установити їх можна, наприклад, за допомогою *аутосоціометричної методика*, запропонованої Я.Л. Коломинським

СОЦІОМЕТРІЯ

(варіант для середнього та старшого шкільного віку)

Мета:

1. Визначити структуру неформальних стосунків малої соціальної групи за критерієм симпатії - антипатії.
2. Встановити ступінь психологічної сумісності окремих членів групи.
3. Виявити внутрішньогрупові підсистеми (мікрогрупи) та їх неформальних лідерів.
4. Визначити напрямки подальшої групової психодіагностичної та корекційної роботи.

Форма проведення: групове дослідження.

Стимульний матеріал: індивідуальна соціометрична картка. Це засіб отримання інформації від досліджуваного. На картці фіксується основна інформація про досліджуваного, а також проводиться реєстрація його індивідуальних виборів. Для цього картка містить і відповідні критерії вибору, сформульовані у вигляді питань.

Щоб отримати повну інформацію про характер міжособистісних стосунків у групі, треба визначити ступінь взаємної симпатії – антипатії її членів. Зважаючи на це, критеріями вибору повинні бути питання і **позитивні** (спрямовані на виявлення симпатії між людьми), і **негативні** (спрямовані на виявлення антипатії).

Оскільки міжособистісні стосунки завжди розгортаються у групі на двох рівнях – формальному та неформальному, то досліджуваний повинен здійснити вибір стосовно двох сфер – сфери **спільної діяльності** та сфери **дозвілля**.

Отже, індивідуальна соціометрична картка містить 4 питання і може мати такий вигляд:

Прізвище, ім'я досліджуваного					
Дата дослідження					
Клас (група)			Освітній заклад		
№	Сфера	Питання	Вибори		
			у 1 чергу	у 2 чергу	у 3 чергу
1.	Навчання	З ким із Вашої групи Ви хотіли б навчатися в одному класі?			
2.		З ким із Вашої групи Ви не хотіли б навчатися в одному класі?			
3.	Дозвілля	Кого з Вашої групи Ви б запросили до себе на день народження?			
4.		Кого з Вашої групи Ви б не запросили до себе на день народження?			

Альтернативними критеріями вибору можуть бути такі питання:

Сфера діяльності	Сфера дозвілля
З ким із Вашої групи Ви хотіли (не хотіли) б сидіти за однією партою?	Кого із Вашої групи Ви запросили (не запросили) б до себе відсвяткувати Новий рік?
Кого з Ваших однокласників Ви вибрали (не вибрали) б старостою класу?	З ким із Вашої групи Ви хотіли (не хотіли) б піти у похід?

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ СОЦІОМЕТРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. **Інструктаж досліджуваних.** Важливою умовою проведення соціометрії є налагодження контакту дослідника з досліджуваними. Ефективність дослідження покращується, якщо експериментатор тримається впевнено і поводить себе доброзичливо. Інструкція дається у популярній формі. Досліджуваних не посвячують у всі тонкощі проведення процедури та аналізу результатів. Можна дати приблизно таку інструкцію:

“Пропонуємо Вам взяти участь у дослідженні, яке спрямоване на покращення психологічного клімату у Вашій групі. Вся інформація, отримана в ході дослідження, є конфіденційною. Вона не буде розголошена у групі, кожен з Вас зможе дізнатися про свої результати індивідуально. Для заповнення картки Вам необхідно:

- у відповідних рядках бланку вказати своє прізвище та ім'я, клас, школу та дату проведення дослідження;
- уважно прочитати перше запитання і відповідно до нього вибрати і записати прізвища та імена **трьох членів** Вашої групи;
- аналогічно дати відповідь на друге, третє та четверте питання.
- Час заповнення картки – 10-15 хвилин.”

2. **Кількісна обробка даних.** Після того, як експериментатор зібрав заповнені картки, починається обробка даних. Вона складається з трьох етапів:
 - **табличного;**
 - **графічного;**
 - **індексологічного.**

Табличний етап обробки даних передбачає побудову **соціоматриці** – таблиці, за допомогою якої узагальнюються результати опитування. Оскільки міжособистісні стосунки у групі вивчалися у двох сферах (сфері спільної навчальної діяльності та сфері дозвілля), то необхідно побудувати 2 соціоматриці.

СОЦІОМАТРИЦЯ № 1. Міжособистісні стосунки в досліджуваній групі за критеріями симпатії – антипатії у сфері навчальної діяльності.

СОЦІОМАТРИЦЯ № 2. Міжособистісні стосунки в досліджуваній групі за критеріями симпатії – антипатії у сфері дозвілля.

Соціоматриця повинна містити про групу такі основні відомості:

- 1) список членів групи, які роблять вибори (Хто вибирає). Кожному досліджуваному у списку присвоюється відповідний порядковий номер. Для полегшення подальшої інтерпретації спочатку записують прізвища, імена юнаків, а потім дівчат;
- 2) список членів групи, кого вибирають (Кого вибирають). Для того, що не загроможувати соціоматрицю великою кількістю інформації, замість прізвищ та імен досліджуваних записують лише їх порядкові номери;
- 3) на соціоматриці одночасно фіксуються позитивні “+” та негативні “-” вибори кожного досліджуваного;
- 4) для кожного з досліджуваних необхідно підрахувати загальну кількість:
 - отриманих позитивних виборів;
 - отриманих взаємних позитивних виборів;
 - отриманих негативних виборів;
 - отриманих взаємних негативних виборів.
- 5) для групи підрахувати загальну кількість:
 - позитивних виборів;
 - взаємних позитивних виборів;
 - негативних виборів;
 - взаємних негативних виборів.

Зразок заповнення соціоматриці

МІЖСОБИСТІСНІ ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ВИБОРИ У СФЕРІ НАВЧАННЯ

№	ХТО ВИБИРАЄ	КОГО ВИБИРАЮТЬ															
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
1.	Бондарчук І.		+	-			-			-					+	+	
2.	Волинець О.	+		-	+					-		-			+		
3.	Гончар С.	+	+		+	-			-							-	
4.	Дмитренко В.	+	+			+	-	-	-								
5.	Коваль М.		+	-			+	+				-		-			
6.	Левицький Д.		+		-	+		+				-		-			
7.	Лоза С.		+		+	+	+					-		-	-		
8.	Макарчук В..	+		-	-							-			+	+	
9.	Мороз О.	-	-								+	-	+		+		
10.	Нестеренко А								+			-	-	-	+	+	
11.	Олексієнко Н.		+					-		-	-			+	+		
12.	Петренко К.							-		-	-	+		+	+		
13.	Радкевич М.		+					-		-	-		+		+		
14.	Терещук Г.	-						-	+	-				+		+	
15.	Ясинецька Л.			-	-				+	-	+				+		
Кількість отриманих виборів		6	9	5	5	4	4	7	5	8	5	7	3	7	10	5	90
Кількість "+" виборів		4	8	0	2	3	2	2	3	0	2	1	2	3	9	4	45
Кількість взаємних "+" виборів		1	2	0	1	2	2	2	2	0	1	0	1	2	3	3	22
Кількість "-" виборів		2	1	5	3	1	2	5	2	8	3	6	1	4	1	1	45
Кількість взаємних "-" виборів		1	1	2	2	1	1	3	2	3	3	3	1	2	1	0	26

+	Позитивний вибір	-	Негативний вибір
+	Позитивний взаємний вибір	-	Негативний взаємний вибір

Графічний етап передбачає побудову **соціограми** на основі соціоматриці. Соціограма – це графічне зображення ставлення досліджуваних один до одного за відповідями на соціометричні питання. Соціограма дозволяє наочно проілюструвати і більш глибоко проаналізувати групові взаємозв'язки.

Соціограма складається з IV концентричних кіл:

I коло – реєструє досліджуваних із груповим статусом **"соціометрична зірка"** (ті досліджувані, які отримали 6 і **більше** позитивних виборів);

II коло – реєструє тих досліджуваних, яким у групі **надають перевагу** (отримали 3 – 5 позитивних виборів);

III коло – реєструє досліджуваних із груповим статусом “**знехтувані**” (отримали 1 – 2 позитивні вибори);

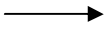

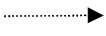

IV коло – реєструє досліджуваних із груповим статусом “**ізольовані**” (не отримали **жодного** позитивного вибору).

По вертикалі соціограма поділяється на 2 рівні частини. В одній частині позначаються дівчата, в іншій – юнаки. Це дозволить краще простежити характер міжстатевих зв'язків у групі.

На соціограмі записуються порядкові номери досліджуваних. Якщо досліджуваний – дівчина, то її порядковий номер записується в колі. Якщо досліджуваний – юнак, то його порядковий номер записується у трикутнику.

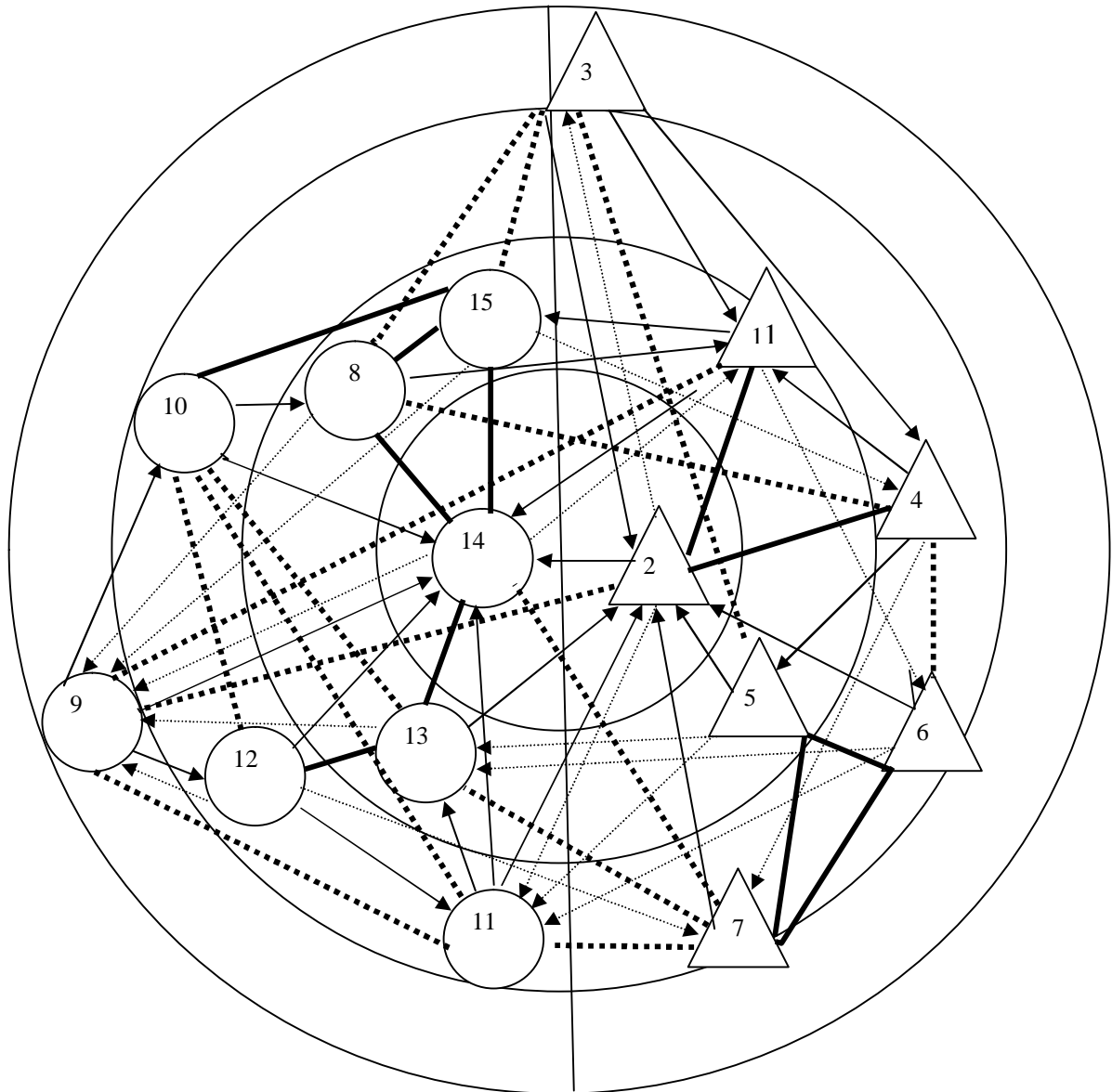
Вибори, зроблені та отримані кожним з досліджуваних, на соціограмі позначаються стрілочками. Позитивні вибори – суцільні стрілочки, негативні вибори – пунктирні стрілочки.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

	юнак
	дівчина
	позитивний односторонній вибір
	позитивний взаємний вибір
	негативний односторонній вибір
	негативний взаємний вибір

ЗРАЗОК ЗАПОВНЕНОЇ СОЦІОГРАМИ

МІЖСОБИСТІСНІ ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ВИБОРИ У СФЕРІ НАВЧАННЯ

Індексологічний етап. Для виявлення кількісних характеристик відношень в групі використовують соціометричні індекси. Виділяють дві групи індексів – персональні соціометричні індекси та групові соціометричні індекси.

До персональних соціометричних індексів відносяться індекси позитивного і негативного соціометричного статусу досліджуваного, які характеризують його положення в групі, потенційну здатність до лідерства.

Індекс позитивного статусу визначається за формулою:

$$C^+ = \frac{B^+}{N-1}$$

де C^+ - індекс позитивного статусу;

B^+ - кількість позитивних виборів, отриманих досліджуваним ;

N - число членів групи.

Індекс негативного статусу визначається за формулою:

$$C^- = \frac{B^-}{N-1}$$

де C^- - індекс негативного статусу;

B^- - кількість негативних виборів, отриманих досліджуваним;

N - число членів групи.

Чим вищий індекс позитивного соціометричного статусу, і чим нижчий індекс негативного соціометричного статусу має досліджуваний, тим більший конструктивний вплив він здійснює на членів своєї групи, тим комфортніше почуває себе у взаємостосунках з ними, потенційна здатність до лідерства у нього зростає. Високий індекс негативного статусу у поєднанні з низьким індексом позитивного статусу буде свідчити про протилежні характеристики положення досліджуваного у групі.

Груповим соціометричним індексом є **індекс групової згуртованості**. Цей індекс визначається за формулою:

$$KB = \frac{R_1}{R}$$

де KB - коефіцієнт взаємності;

R_1 - кількість взаємних позитивних виборів;

R - загальна кількість позитивних виборів у групі.

Значення індексу групової згуртованості	Рівень групової згуртованості
0 – 0,49	Низький
0,5 – 0,59	Нижче середнього
0,6 – 0,69	Середній
0,7 – 0,85	Вище середнього
0,85 – 1	Високий

Методика "ІДЕАЛЬНИЙ КЛАС"

Мета: виявити еталонність класного колективу у сприйнятті окремих учнів.

Хід виконання

1. Підібрати 30 рис, які з позитивного боку характеризують класний колектив, і запропонувати учням прорангувати ці якості для ідеального (еталонного) класу.

Інструкція: "Розгляньте, будь ласка, запропонований вам список позитивних рис. Визначте серед вказаних якостей найважливішу для ідеального класу і поставте проти неї цифру 1. На друге місце поставте менш важливу якість і так далі."

2. Цю ж процедуру учні повинні повторити для свого класу, тобто прорангувати всі 30 якостей для класу, у якому вони навчаються зараз: "У нашому класі на першому місці стоїть ..." (для більшої достовірності другу частину дослідження можна проводити через певний проміжок часу).

Список якостей

1. Дружність	16. Організованість
2. Згуртованість	17. Тактовність
3. Цілеспрямованість	18. Взаємодопомога
4. Відповідальність	19. Чуйність
5. Моральна вихованість	20. Схильність до позакласних відносин
6. Ерудиція	21. Дисциплінованість
7. Принциповість	22. Самокритичність
8. Справедливість	23. Допитливість
9. Працелюбність	24. Духовне багатство
10. Вимогливість	25. Чесність
11. Активність	26. Гуманізм
12. Вміння спілкуватись	27. Доброта
13. Колегіальність (колективне прийняття рішень)	28. Порядність
14. Взаємоповага	29. Скромність
15. Співпереживання	30. Розсудливість

Обробка результатів

№	Якості	Ранг для ідеального класу	Ранг для свого класу	Різниця рангів d	d ²
1.					
...					
30.					

На описі прорангованих якостей для ідеального та реального класів визначається коефіцієнт кореляції r за формулою:

$$r = 1 - [6Ed^2 : n(n^2-1)]$$

n – кількість запропонованих якостей

0 < r < 0,3 – слабкий зв'язок

0,3 < r < 0,5 – помірний зв'язок

0,5 < r < 0,7 – значний зв'язок

0,7 < r < 0,9 – сильний зв'язок

0,9 < r < 1 – дуже сильний зв'язок

-1<г<0 – обернений зв'язок

Методика "ЩО НАЙВАЖЛИВІШЕ"

Мета: визначення рівня згуртованості групи

Хід виконання

Учням пропонується анкета з 35 якостей, які характеризують:

1. Ставлення до навчання (якості № 1, 6, 16, 18, 25)
2. Стиль поведінки і діяльності (№ 3, 7, 9, 12, 27)
3. Знання (№ 2, 5, 14, 21, 32)
4. Розумові якості (№ 4, 20, 24, 30, 34)
5. Навчально-організаційні вміння (№ 8, 13, 15, 22, 26)
6. Ставлення до товаришів (№ 11, 17, 23, 29, 33)
7. Ставлення до себе (№ 10, 19, 28, 31, 35)

Інструкція: "З вказаних в анкеті 35 якостей вам необхідно обрати лише 5, які, на вашу думку, є необхідними і найбільш важливими для виконання спільної навчальної діяльності".

Список якостей

1. Дисциплінованість	18. Старанність
2. Ерудованість	19. Вимогливість до себе
3. Усвідомлення суспільного обов'язку	20. Критичність
4. Кмітливість	21. Духовне багатство
5. Начитаність	22. Вміння пояснити завдання
6. Працелюбність	23. Чесність
7. Наявність переконань	24. Ініціативність
8. Уміння контролювати роботу	25. Уважність
9. Вихованість	26. Відповідальність
10. Самокритичність	27. Принциповість
11. Чуйність	28. Самостійність
12. Активність	29. Комунікабельність
13. Вміння планувати роботу	30. Розсудливість
14. Допитливість	31. Скромність
15. Вміння працювати з книгою	32. Обізнаність
16. Цілеспрямованість	33. Справедливість
17. Колективізм	34. Оригінальність
	35. Впевненість у собі

Обробка результатів

1. Результати кожного учня занести в таблицю

№	Прізвище, ім'я, по- батькові	Якості																			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	11	...	30	31	32	33	34	35
Сума виборів																					

2. Визначити 5 якостей, які одержали максимальну кількість виборів.
3. Підрахувати показник згуртованості групи

$$C = \frac{1.4n - N}{6N}$$

N – кількість учнів

n – сума виборів за 5 максимально обраних якостей

C > 0,5 – високий рівень згуртованості

0,3 < C < 0,5 – середній рівень згуртованості

C < 0,3 - низький рівень згуртованості, недостатня сформованість ціннісно-орієнтаційної єдності

4. Якісна обробка результатів: визначити, до якої сфери частіше звертаються учні і чому.
5. Розробити рекомендації щодо формування ціннісно-орієнтаційної єдності класу.

СХЕМА НАПИСАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У ГРУПІ

Характеристика групи є основним показником ґрунтовності проведеної студентом-практикантом дослідницької роботи. Вона повинна максимально повно відображати результати, отримані на всіх етапах дослідження, розкривати найсуттєвіші зв'язки між членами групи, демонструвати динаміку внутрішньогрупових процесів у сфері міжособистісного спілкування. Оскільки соціометричний тест проводився у сфері спільної навчальної діяльності та дозвілля, то у характеристиці необхідно глибоко проаналізувати не лише характер взаємостосунків у кожній з них, а й з'ясувати, наскільки вони відповідають одна одній.

У характеристиці досліджуваної групи повинні міститися відповіді на такі питання:

1. **Виявлення соціометричних зірок у групі.**
 - Чи співпадають соціометричні зірки у сфері навчальної діяльності та у сфері дозвілля? Хто вони?
 - Чи є у групі такі діти, які у обох дослідженнях отримали статус соціометричної зірки?
 - Якщо у групі є діти, які були соціометричною зіркою за результатами одного дослідження, то який груповий статус вони отримали за результатом другого дослідження?
 - Який груповий статус за результатами кожного з досліджень отримав офіційний лідер групи?

2. **Аналіз особливостей міжособистісних стосунків досліджуваних зі статусом "знехтуваний" та "ізолюваний":**
 - Хто з дітей за результатами досліджень отримав статус "знехтуваного" та "ізолюваного"?
 - Чи існує відповідність між знехтуваними та ізолюваними у сфері навчальної діяльності та у сфері дозвілля?
 - Чи є у групі такі діти, які у обох дослідженнях отримали статус "знехтуваного" та "ізолюваного"?
 - Якщо у групі є діти, які отримали статус "знехтуваного" та "ізолюваного" за результатами одного дослідження, то який груповий статус вони отримали за результатом другого дослідження?
 - На представників яких статусних груп спрямовують свій позитивний вибір досліджувані зі статусом "знехтуваний" та "ізолюваний"? Чи повторюються ці вибори в обох дослідженнях?
 - На представників яких статусних груп спрямовують свій негативний вибір досліджувані зі статусом "знехтуваний" та "ізолюваний"? Чи повторюються ці вибори в обох дослідженнях?
 - Чи є діти, які відмовилися зробити позитивний чи негативний вибори? Яке положення вони займають у системі внутрішньогрупових стосунків?

3. **Аналіз рівня групової згуртованості:**
 - Скільки дітей у кожному з досліджень отримали лише позитивні; позитивні та негативні вибори; лише негативні вибори?
 - Чи є діти, які в обох дослідженнях отримали лише позитивні вибори?
 - Чи є діти, які в обох дослідженнях отримали лише негативні вибори?
 - Чи є зв'язок між офіційним і неофіційним лідерами? Який цей зв'язок (позитивний - негативний; взаємний – односторонній; у яких сферах простежується)?

- Чи є зв'язки між неофіційними лідерами? Які ці зв'язки?
- Чи є у групі мікрогрупи? Хто до них входить?
- Чи є зв'язки між членами мікрогруп? Які ці зв'язки?
- У якій зі сфер (навчальної діяльності чи дозвілля) група отримала вищий показник групової згуртованості?
- Чи є у групі неспівпадання позитивних та негативних виборів (коли один досліджуваний вибирає іншого позитивно, а отримує від нього негативний вибір)? Як багато таких випадків?
- Як у загальному можна оцінити рівень згуртованості групи?

4. **Визначення перспектив подальшої роботи з групою:**

- Можливі напрямки роботи з високостатусними членами групи.
- Можливі напрямки роботи з низькостатусними членами групи.
- Можливі напрямки роботи з мікрогрупами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишина А.Ю., Никончук Н.О. Завдання з психології до педагогічної практики студентів випускного курсу спеціальності "Початкове навчання. Практична психологія": Методичні рекомендації. – Житомир, 2001. – 26 с.
2. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию: Учеб. пособие. – Самара: Издательский Дом «БАХ-РАХ-М», 2000. – 248 с.
3. Л.М. Фридман и др. Изучение личности учащихся и ученических коллективов. – М.: Просвещение, 1989.
4. Немов Р.С., Кирпичник А.Г. Путь к коллективу. Книга для учителей о психологии ученического коллектива. – М.: Педагогика, 1988. – 144 с.
5. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. – СПб.: ЗАО «Издательство «Питер», 1999. – 416 с.